

ЗМІСТ

ПРОЛОГ

Львів. 2013. Несподівана гостя	7
Київ. 2013. За пів року до цього	22

ЧАСТИНА ПЕРША

Чернівці. 1978. Гуртожиток університету	37
Чернівці. 1978. Завод «Квант»	59
Чернівці. 1978. Університетський парк	80
Чернівці. 1979. Завод «Квант». Перший відділ	106
Чернівці. 1979. Зошит Олійника	117
Черемошне. 1972.	
Товариський суд у сільському клубі	158
Чернівці. 1979	
Робітничий гуртожиток заводу «Квант»	176
Чернівці. 1979. Загадкова вулиця Дністровська, 7	191
Чернівці. 1979. Обласне управління КГБ	203
Чернівці. 1979. Районна газета	249
Чернівці. 1979. Підписка про співпрацю	266
Чернівці. 1979. Комітет комсомолу. Перший допит	277
Чернівці. 1980. Дивний автограф	309
Чернівці. 1980. Відповідальне доручення	322
Чернівці. 1980. Перехресний допит	343

ЧАСТИНА ДРУГА

Львів. 2013. Сповідь	355
Чернівці. 1979. Московський філософ	376
Львів. 2013. Замкова гора. Продовження сповіді.	383
Чернівці. 1980. Перше завдання	394
Чернівці. 1980. Бібліотека заводу «Квант»	424
Львів. 2013. Під пресом КГБ	435
Чернівці. 1988. Переїзд до Львова	446
Чернівці. 1988. Конспіративна квартира	505
Львів. 2013. Знайти Василя Олійника	510
Київ. 2015. Верховна Рада України. Закон «Про доступ до архівів репресивних органів»	541

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

Львів. 2018. Готель «Дністер».	
Міжнародний симпозіум «Новітні ІТ-технології — вікно майбутнього»	547
Львів. 2018. Брюховичі. Біла бестія	572
Львів. 2018. Офіс у гаражному кооперативі	585

ЗАМІСТЬ ЕПІЛОГА

Із соціальних мереж та ЗМІ	635
--------------------------------------	-----

Не заперечуватиму,
не підтверджуватиму
і не виправдовуватимусь,
якщо чимало нині сущих,
читаючи і домислюючи,
утраять сон і спокій —
бо впізнаватимуть
у цій книзі себе та інших...

ПРОЛОГ

Несподівана гостя
Львів 2013

— О, БОЖЕ! Я ЗНАВ, що ви колись таки... от знав —
і все.

У чоловіка доволі невиразного вигляду і невизначеного віку, але однозначно старшого від мене, відчутно тремтить голос. Він раз по раз ковтає слину, нібито вона бовтається поперек горла і заважає говорити. Чоловік стоїть у проїмі дверей з потрісканою дерматиною оббивкою по краях і дивиться приречено втомленим поглядом, повним відчаю.

З такого обличчя сучасний Мунк написав би ще один «Крик».

Чоловік міцно тримається за клямку входних дверей, мовби остерігається впасти. Уся його статура волає про вагання: впускати гостю чи ні. Він нагадує переляканого і загнаного у безвихідний кут звіра.

Для мене нічого дивного в його поведінці немає — у схожій ситуації це була би нормальна реакція для будь-кого.

Але я також «добра»: хіба ж так падають на голову людині, яка ще кілька хвилин до цього ні сном ні духом не підозрювала і не здогадувалася, що саме сьогодні нечиста сила принесе мене, та ще в таку рань?

Мовчки відступаю крок назад. Напевно, краще розпрощатися не вітаючись і піти без пояснень. Так буде простіше для обох. Та вже пізно. І я лиш по-дурному перекладаю з руки в руку круглу коробку купленого по дорозі «Київського» торта.

— І нащо я вам написав... нащо я...

Чоловік питає чи, радше, стверджує ледь чутним голосом, глибоко набираючи в груди повітря. Здається, навіть попри видиму задуху, в його голосі чути тамований скрегіт, нібито на зубах дзенькає бите скло чи шарудить пісок під підощвами.

— Нащо то було писати...

Повторює, наче якесь заклинання, одночасно чухаючи голову з ріденьким пшеничним волоссям.

— Якщо вам неприємно... — спантеличена, нарешті наважуюся заговорити й собі, навіть не привітавшись, і відступаю на одну сходинку нижче.

— Ні-ні, прошу дуже, заходьте, заходьте, — нарешті приймає руку з клямки.

І тут таки по-змовницьки прикладає вказівний палець до губів, стишуючи і без того тихий голос:

— Але... моя дружина не знає...

— Не хвилюйтеся. У мене немає злих намірів, — так само тихо докінчую за нього, начебто ми справді перебуваємо у змові.

Мені невідомо, що знає і чого не знає дружина зніченого і розгубленого пана з глибокими залисинами і карими — дуже виразними, проникливими очима. Я все ще продовжую стояти на сходах перед відчиненими дверима квартири старої багатоповерхівки на околиці міста, відчуюючи провину за потривожений спокій чужої родини. Може, не варто було?

Не знаю, чи я спроможна витримати ще один раунд пережитого колись потрясіння, пов'язаного з цим чоловіком? Точніше, чи я готова до його нового витка?

Нарешті чоловік не надто сміливо ступає у передпокій і відважується:

— Сяню, дивися, хто до нас у гості, — його голос набирає упевненості: — Ти не повіриш!

Дещо незграбно і все ще насторожено господар допомагає мені скинути літній дощовик, ба навіть береться почепити на вішак. Його рухи метушливі, як, зрештою, і він сам: дощовик кілька разів зіскакує з гачка. Чоловік стискає плечима і ніяково посміхається.

— У нас така гостя, Сяню, така гостя! — вигукує вже майже радісно, на цей раз таки не приховуючи задоволення.

З обличчя щезає не так напруга, як настороженість. Нарешті він опанував себе. Дивовижно! Ловлю себе на думці, що переді мною або блискучий актор, або ж він має надзвичайну силу волі, щоб із панічно розгубленого миттєво перетворитися на врівноваженого пана, та ще із нотками непідробленого захоплення в голосі. Ще мить-друга — і я повірю, що мій несподіваний прихід справді є бажаним, ба, може, навіть приємним.

Тимчасом роздобріла з віком жінка у кулінарному чепчику і вицвілому фартуху зі слідами борошна на ньому майже влітає з кухні в передпокій і, смішно примружуючи одне око, довгенько вдивляється в мене, нібито пересвідчується в непомильності свого відкриття, далі гучно плескає в долоні, а тоді б'є себе по стегнах — аж біла хмарка борошна здіймається по передпокою.

— Діво Богородице пречиста! Це Ви, пані Маріє?! Ви?! До нас?! — миттєвим рухом обтирає руки об поли фартуха і навіщось робить півколо круг мене: — Хто би подумав! Хто би подумав! — спіскує в долоні. — Певно, знову вибори на носі? Бо чи така людина переступила би наш скромний поріг просто за так? — тарахкотить без упину, начебто пишаючись і обурюючись одночасно, зовсім не реагуючи на мовчазні застережливі рухи чоловіка з-поза моєї спини, які добре відбиваються у дзеркалі на протилежній стіні передпокою.

Ситуація — дурнішої не вигадаси, думаю, і вже гніваюся сама на себе за необачний, точніше, непродуманий

і спонтанний сьогоднішній візит. Ну, хто ж так їде до незнайомця в гості, людино?! Та ще й із такої причини і з дурним тортом у руках?!

— Ой, гречна пані, слухайте мою жінку і діліть то надвое! — голос господаря враз набуває неприродної дзвінкості. — Вона ще не таке-е-е вигідає, коли їй приходить натхнення! Тут, знаєте, останніми тижнями двері, як на Різдво колядникам, не встигаєш відчиняти. Від усіх партій агітатори снують по домівках.

— Ага! Точно! — підтримує чоловіка господиня, на якусь мить забувши про мою присутність. — Ходять тут всякі прохачі і обіцяльники попід двері, як діти до школи. Та ви проходите-проходьте, пані Маріє, — показує дорогу у вітальню. — Не дивіться, що в мене тут не аж так-таки дуже прибрано, бо перебила собі день тим заливним пляцком. Надумала спекти з потрушкками, мій Василь дуже любить заливні пироги, і з грибами, і з тушкованою капустою, а я вже не маю такої сили, щоби три рази на тиждень пляцки пекти, як у молодості.

— Та чи твої пляцки, Сяню, цікавлять нашу гостю... — господар нейтралізує потік жіночого одкровення по-блажливо-докірливою реплікою, силуючись, напевно, усе ж загладити незручність від мого візиту, одночасно забираючи поданий мною торт.

Уявляю, що і яким голосом увечері казатиме ця Сяня своєму чоловікові, поки з'ясується, що її Василь до моїх відвідин саме сьогодні таки не має стосунку.

Господиня широким кроком долає вузький коридор передпокою і відчиняє двері в кімнату:

— Хоч одним оком подивіться, як живе простий народ.

Ох, це патріотичне львівське панство! Вітальня двокімнатної хрущовки-«розлітайки»¹ — так званого «вагончика» — скидається більше на музей ткацтва та вишиття, ніж на щоденне помешкання двох немолодих людей.

¹ Радянська квартира часів правління Хрущова з прохідною кімнатою — так званим «вагончиком».

Аптечна чистота. Повсюди, де лиш прозирало вільне місце, розвішані і розстелені килими і килимки, верети, рушники; гора із шиттям і мереживом — від великої подушки до мініатюрного ясика — підноситься на старовинній софі мало не під саму стелю; різнокольорові серветки чи не під кожним келишком у потемнілому, аби не австрійських часів, серванті ручної роботи; ткани, вишиті і мережані по краях доріжки на етажерці, туго набитій книжками у кілька рядів, і так само зверху прикриті круглою, вив'язаною білими нитками, майже невагомою скатеркою із великою червоною ружею посередині. Плиняні глечики, карафки різної форми з кольорового скла. Розкішні силянки і гердани, надцять пар коралів уздовж віконної рами, нанизані на тканий пояс. Етнографічний музей в мініатюрі. Автентичний. Без «промислових» фіглів.

Я все ще стою снопом і намагаюся відшукати перші слова, що їх повинна сказати цим людям, але так, щоб жодному не нашкодити. Добре, що цей момент уповільнюється з волі самих господарів.

— А я то все думаю. Чуєте, пані Маріє, все думаю, чого то мій Василь, як ворона в кістку, вже який час втупить очима на вхідні двері і не квапиться до крамниці, навіть як хліб у хаті закінчується! А я його пиляю, пиляю, як та пилорама... ну, ви самі знаєте, як може сердита жінка пиляти чоловіка! А він лиш дивиться на двері, мовчить і не перечить. То він, шельма, певно, знав, що ви до нас приїдете, але мені не признавався? — жінка знову вивчаюче дивиться спочатку на мене, а потім на чоловіка.

Хитра. Їй, певно, вельми кортить знати, чи ми з її Василем, бува, не змовилися, як давні коханці.

Поки я все ще невдавано захоплено роззираюся по стінах і добираю найбільш нейтральні слова відповіді, мене випереджає господар:

— Сяню, та дай людині хоч слово сказати! Не бачиш? Вони з дороги. Втомлені.